

Köszöntő a Berde-serleggel.¹

Berde Mózes irdnti kegyeletből összegyűlt szeretett hittestvéreim!

Egyházközségünk beléletében ismételen alkalom adatott hitet tennem amellett, hogy szigoru valláserkölcsi alapon állok, s mint ilyen rendületlenül hiszek a Gondviselés útjaiban, s sokszor kifürkészhetetlen célt szolgáló akaratának megnyilvánulásában. Ezen isteni akaratból fakadó elhivatásnak tekintettem, mikor a közbizalom az egyházközség élére állított, s az isteni gondviselés munkáját láttam egyházközségi életünk megújulásában.

Hálával gondolok a Gondviselés különös kegyére, mely megengedte, hogy a mai különösen ünnepélyes alkalommal, mint az ünnepségeket formailag rendező egyházközség vezetőjét érhesen a kitüntelő megtiszteltetés, s a Gondviselés kezét látom abban is, hogy a magas megbízatást a tegnap esti órákban nyervén, mélyreható meditációk helyett készületlen, keresetlen, de annál tisztább szivből jövő szavakra vagyok utalva.

Mély meghatottsággal és őszinte megilletődéssel állok e történelmi multu és jelentőségű ereklye előtt, s a kettős ünnepségek mélyreható benyomásaiból és jelentőségéből meritek vonatkozásokat a példát mutató nagy alapítónkról va'ó megemlékezéshez.

A Berde Mózes név és hagyaték alapvető fogalom unitárius egyházunk életében. Rendeltetése, így a Berde-cipó, iskolafenntartás, neveltetési alap mind olyan bázisok, melyek nélkül mai egyházi háztartásunk el sem volna képzelhető.

Nagy alapítónk ezen hatalmas vagyontömeg lényeges részét tehát ifjusági célokra hagyományozta, annak az ifjuságnak, melynek 24 fiatal reprezentánsát ma szentelte lelkésszé Zsinati Főtanácsunk. A Berde-alapokból egykoron nemzedékek nőttek fel, s áldásos támogatásuk után keltek szárnyra a biztos jövő felé.

¹ Elmondva 1938 okt. 3 án a Berde-ebéden.

De történelmi, sorsdöntő idők következtek. S a nagy kataklizma után, mikor jelszavá vált menteni, mi menthető, s mindenki bezárkózott magánháztartása bástyái mögé, észrevétlenül nőtt fel egy új ifjúság reménytelenül, magára hagyatottan, gyámok nélkül, a meglevő nemzedék keserves vergődése közepette nem volt, ki hónuk alá nyult vagy nyulhatott volna.

Magáraulaltságában ez az ifjúság egy sajátos ideológiát volt kénytelen kitermelni, mely látszólag éket vert a nemzedékek közé. A repülőgép, rádió és televízió korában elant, tempót követelt, s részt kért a kezdeményezésből minden téren. Azok, kik ez evolúciónak csak kinövéseit látták, aggódva néztek a jövő elé, s nem tudtak elmélyedni annak erkölcsi mélységeibe. Pedig ez az ifjúság nem akart külön utakat, a meglevő keretek között kérte a maga szerepét. Nem akart tekintélyt rombolni, csak nem ismert faragott bálványt. Nyári ifjúsági konferenciánk alkalmából szerettem volna kézenfogva odavezetni egész egyházi közéletünket, mi ha a múltban megtörténhetett volna, a közvetlen érintkezés folytán mennyi minden meg lett volna érthető, s elkerülhető. A *mi* ifjúságunk nem akar szakítani a múlttal és tradíciókkal, hiszen a legtisztább unitárius ige emelőjén nevelkedett, mely pedig azt tanítja, hogy mindeneket megpróbáljatok, s ami jó, megtartsátok. Ez a közös tradíció szelleme hozott össze valamennyiünket ma már XXXIII-szor, hogy kegyelettel emlékezzünk meg, s áldozzunk nagy örökhagyónk, Berde Mózes emlékének.

Ez az emlék, a Berde Mózes emléke nem kíván megalkuvást az ifjúságtól, mint Berde Mózes sem ismert megalkuvást az életben, s nemes céljai elérése érdekében, de kíván megértést, mások tárgyilagos meghallgatását és méltánylást mindenkivel szemben, mint azt Berde Mózes is tette, s divatos Nietzsche-tanok helyett az Ur Jézus szellemét utavalóul az életbe, ki pedig azt tanítja, hogy szeressétek egymást.

Berde Mózes hatalmas vagyont hagyott unitárius egyházunkra. Keserves kitartó munkával keresett nemes szerzeményt. Ötven év ködfátyolán keresztül lelki semeim elé idézem, nemes, alkotó, az életében is egyházáért dolgozó személyiségét; látom, mint ernyedetlenül do'gozik, küzd, nélkülöz, s elvonja magától amit lehet, hogy annál több maradjon az anyaszentegyháznak.

Hová tűnt el a Berde Mózes-féle áldozatkészség, vannak-e ma legalább epigonjaink? Ez a vagyon csak fogyott, s romlott

egyetemleges vagyónállagunk. Pedig nemes hagyományozók nem azért tettek alapítványokat, hogy azok nehéz időkben felmorzsolódjanak, s elhasználtassanak, hanem hogy állaguk megtartassék, s gyümölcsöztessek. Lehet korábbi az elgondolás, de újonnan beiktatott püspökünknek juttatta a Gondviselés a különös kegyet, hogy nehéz idők elmúltával az ő kormányzása idejéhez fűződjék ezen vagyontárgyak átcsoportosítása után való gazdasági megújulás, tranzakció, melynek megvalósulásához végre alkalom nyílt. Berde Mózes vagyontát áldozta egyházáért, tőlünk csak a vagyontartását követeli egyházi eskünk és lelkiismeretünk. Berde Mózes két keze munkájával teremtette elő ezt a vagyont, tőlünk csak erkölcsi és munkasegítség, támogatást és türelmet követel a nemes cél és egyházi érdek.

Főtisztelendő püspök urunk ismert szerénysége megtiltott minden ünnepeletést, pedig ma nemcsak az ő ünnepeles beiktatását, hanem szavai nyomán a rég várt egyházi békét, s a gazdasági talpraállás hajnalhasadását is ünnepeljük. Nehéz sorunkban oly ritkán jut alkalmunk örvendezni és ünnepelni, engedjessék meg tehát, hogy a mai ünnepeles alkalomkor ünnepelhessünk, örvendezhessünk akkor, mikor szívünk, lelkünk, s egész valónk ünnepelni kíván.

Szeretném ha minden unitárius lélek megértené hívó szavam, ha minden unitárius szív beállítaná felvevő antennáját s szavaim nem maradnának pusztában elhangzó szó, hanem lelkiismeretet ébresztő tárogató.

Szeretném, ha ma a közös munka érdekében egyesülne minden unitárius lélek, s végre mindannyian megértenők, s megbecsülnők egymást; azok, kik nem tudnak fátyolt borítani arra a körülményre, hogy a vágató idők szekere közbecsülésben álló egyének annyira fájdalmas félrevonulását eredményezték, kik elvi differenciák miatt a félreállítás áldatlan útját keresik, azok, kik bármi okból még lelkükben haragot táplálnak, s nem ismernek el egyéni érdemeiket, vagy az álláspontok divergenciájának ethikai jogosultságát.

Szeretném, ha ma megszűnne minden egyéni törtetés és harc, érvényesülési széthúzás, s mindez helyébe egyetlen szempont, akarat, s egy nemes verseny lépne: egyházi közösségünk szolgálata.

Az eucharisztikus kongresszus alkalmával diadalmas ünnepek közepette hordták körbe a szent jobbot, a katolikus egység szimboliumát. Hordozzuk körbe lelkeinkben a mai ünnepeles alkalomból a mi ereklyénket, Berde Mózes emlékét, az unitárius megértés, megbecsülés, áldozatkészség és egység szimboliumát.

Mert csak ezen gondolat jegyében áldozhatunk méltóan nagy örökhagyó Berde Mózesünk emlékének, s lehetünk hívek új püspökünk szószékről hirdetett elgondolásához.

Nagy alkotó Berde Mózes szelleme segítsen, hogy meglevő értékeink felhasználásával újjá építhessük unitárius anyaszentegyházunkat.

Pálffy László.

Az anya szerepe a gyermeknevelésben családi-, faji-, nemzeti- és általános emberi szempontból.¹

A pedagógia elmélet szempontjából tudomány, gyakorlat szempontjából művészet. Ebből a megállapításból kitűnik, hogy pedagógus csak hivatott egyén lehet, azt megtanulni, és mesterségszerűen űzni képtelenség. Az emberek legnagyobb részét a természetes pedagógia alapján nevelik, ez szolgál irányául a legtöbb szülőnek, illetve anyának is. Csak kevés ember előtt tudatos, hogy lelki diszpozícióinak fejlesztésében első segítője és nevelője édes anyja volt. Ha Cornelia büszkén mutatott fiaira: „Ime az én ékszereim“, ma ennek a fordítottja éppen annyira jogosult; vagyis mutasd meg a gyermeket és megmondom, ki volt az anyja, mert a gyermek lelkén, intelligenciáján áttűzel az anya melegcsillogásu fémjelzett egyénisége.

A nevelés tényezőinek felismerése és megállapítása minden időben fontos problémája volt a pedagógiának és természetes, hogy megoldása a régi idők egyszerűbb életformái közt élő embereinél sokkal könnyebb volt, mint a mai bonyolultabb, sőt legtöbbször hajszolt életkörülményekkel küzdő családokban. A régi szülő, vagy nevelő méltán állithatta: ez az én nevelésem, míg a mai gyermek, ha nem nevelik is *nevelődik*, neveli a környezetet, az ezerarcu világ, amely legtöbbször csak az értéktelent, a salakot mutatja és ha nincs valaki, aki kézenfogva vezetve megmutassa a szépet, az eszményit, a jót, nem lesz ereje azt magától megtalálni, mert ezek a kincsek nem a felszinen vannak, fajsúlyuk mélyre kényszeríti s onnan kell azt felhozni.

Ennek a nevelői munkának uttörője és alapvetője az édes anya, és ebből megállapíthatjuk, hogy a gyermek első igazán hi-

¹ Felolvasás az Unitárius Tanító Egyesületnek 1938 október 1-én Kolozsvárt tartott közgyűlésében.